

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Belső farkasutca 78. sz. alatt gr. BÄNFEL-
báz emeletében.Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelben.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábas sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor
5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.
A nyilatkozati cikkek sora után 25 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középteza, STEIN J. könyvkereskedése.

Negyedik nemzetiség.

V.

(D) Azt hisszük a végett, hogy a nemzetiségek igényeit a jogegyenlőségével ki lehessen egyenlíteni szerfelett szükséges minden cumulatív helyhatósági jog eltérése ott, hol vegyes nemzetiség lakik, és az alkotmányos közegek egyformasítása az egy hatáskörű megyei szerkezet által, mely a faluközségi élet központján van hivatva.

A cumuláltabb helyhatóság, gyorsan vezet valamelyik benlakó befolyásosabb nemzetiség uralkodásához, mint a hol a helyhatósági központi erő által az egyes apróbb helyhatóságok, minők a székek, megyék, városok könnyen praedominálhatók, míg a megyei szerkezet közelebb áll a faluközségi élethez, s a nemzetiségek itt tisztább erőben mutatkoznak.

A megyei élet az önkormányzás oly czél-szerű közege, mely által a nemzetiségi érdekek védelmére és fejlesztésére sikerteljesen hathatni, éppen ezért habár mi nem óhajtuk a régi megyei omnipotentia visszaállítását, de kívánunk a lehetőleg széles körű megyei bizottmányokat s kívánunk, hogy ott a benlakók foglalkozási osztályai mellett a benlakók nemzetiségek is a lehető erős morális súlyjal legyenek képviselve, mert az illő határokig kifejtett megyei életben látjuk mi kulesát a nemzetiségek szabad fejlődésének.

Az 1848-iki XVI. törvényezik részben meglehetősen tapintattal intézkedett, midőn a megye-bizottmányok előállításánál a megye kiterjedését, népessége természetét, és a benlakók polgári osztályait tekintetbe venni rendelte.

Ha valamely nemzetiség kebelében egy azon nemzetiségre nézve czél-szerű eszme fölmerül, most a társulatok és önkéntes adakozások útján sok nehézkességgel vihetni ki. A megyei közélet alkalmas térül szolgál ily eszme megpendítésére; a megyének joga van a társmegekhez átríni, joga van a képviselet által megszavazott s kormány által helybehagyott rovatalt kötelezőleg is kivetni. Minden megyében össze van írva, melyik nemzetiségből hány lélek van, s mennyi adót fizet. A megye egyik nemzetisége nem fogja soha diffiultálni, ha a másik saját érdekében, saját nemzet-feleire rovatalt vett ki, vagy azt önkéntes adakozásra hívja fel.

Igy a nemzetiségek fejlődési mozgalmának a legbiztosabb s legbefolyásosabb központja lehet a megyei bizottmány.

Azon politikai befolyás által, melylyel a megyei hatóság bír, azon jog által, melylyel fogva ez egy a társmegekkel mint a kormányval érintkezhetik, tágas tere nyílik az ország általános törvényein belül a nemzeti-ségi igények és érdekek előmozdításának.

A hivatalok és bíróságok kinevezésére nézve az 1791-iki XX. törvényezik szabálya szóbeli értelménye szerint kérdésen kívül alkal-mazandó volna Erdély területén a negyedik nemzetiség eszméjének elfogadása mellett oly móddal, hogy a megerősítéseknél a megye területén lakó nemzetiségekre tekintet legyen, éppen úgy, mint a fenemlített XX-dik törvényezik értelmében volt az országos hivataloknál, és e részben a magyar anyakirálysággal kimondott unio feltételeinek formulázásánál tekintettel kell lenni Erdély nemzeti-ségi igényeinek megfelelő intézkedések megalapítására.

Talán sokaknak visszatetszik, hogy a megyei választásokra nézve a kormány megerősítési jogát czél-szerűnek látjuk, azon főbb államokat érte itt, a melyek 1848 előtt is kinevezés alá tartoztak, valamint az 1848-iki eszmék szerint is már megpendített állandó

bíróságok esetében a bírói állomásokat; ide nem érve a székelőföldöt, hol a szabad választás feladatára nincs nemzeti-ségi ok. A kormány korlátolt befolyása a hivatalokra éppen a nemzeti-ségi érdekből szükséges, mint-hogy máskülönb az oly nemzetiség, a mely szavazat-többségben van, a szabad választási jog által a másikat tökéletesen elnyomhatná; míg a kormány a megerősítés joga által az ily elnyomásnak útját állja, ha adattörvény által van arra kötelezve, hogy a nemzetiségekre kellő tekintettel legyen. Nem értünk mi itt számtani arányt, csak annyit, a mit a szükség s méltányosság kíván. Alaptörvény a nemzeti-ségi részesedést annyival kevésbé határozhatja meg, mert ez nemcsak a létszám-tól s birtok-állástól, de függ az értelmiség viszonyától is, minél fogva itt általános szabályt felállítani nem is lehet, csak is annyit mondhatni ki, hogy a kormány illő tekintettel legyen a nemzetiségi illetőségre, a mint ezt atyáink elég eszélyesen mondták ki a XX. törvényezikben, melynél jobb törvény nem kell, ha azt szószerint vesszük és nem a helyhatósági nemzetekre, hanem általában a született nemzetiségekre alkalmazzuk, felre-ve e részben a régi nemzet-helyhatósági jogot és fogalmat.

E szerint a választási jog ellenőrzi a kormány hatalmát, a kinevezési ellenőrzi a választó többség hatalmát, a nemzeti-ségi érdekek megóvására nézve.

Ha az európai intézményeken végig tekintünk, sehol sincs a nemzeti-ségi kérdés csak annyira is megoldva, mint Svájcban. És mi okozta ezt, hogy ott a vegyes népesség dacára nemzeti-ségi viszály nincsen? A szabad intézmények, és a cantonalis rendszer. A mi megyei rendszertünk sokat hasonlít ama rendszerhez; ámbár Svájc nagy előnyben van az által, hogy az ő cantonjai külön nemzeti-ségekből állanak, míg nálunk minden nemzeti-ség együtt lakik. Éppen e miatt mi nálunk némi eltérésekkel kell megoldani a nemzeti-ségi kérdést; úgy azonban, hogy ugyanazon jogelvek legyenek irányt adók, a mik amottan már jó sikerrel gyakorlatban vannak.

Svájcban az államnyelve német; de ez nem sérti az olasz vagy francziát, mert a törvényhozásnak, habár jegyzőkönyve német nyelven szerkesztetik, a hozott határozatok mindenik főnyelvre lefordítatnak s hiteles alakban kiadatnak. Ugyan ennek kell történni a magyar királyság törvényhozásánál is. Svájcban mindenik nemzet saját nyelvét használja az országgyűlésen; ott könnyű ez, mert csak három nyelv van, és mindhárom Európailag kiművelt, s annak tudása szintén a civilisatioi képesség föltétele. Az olasz, franczia s német nyelv megtanulásának nemcsak Svájcban, de egész Európában hasznát veheti az ember; a magyar királyságban e kérdés más-kint áll. Ismeretlen nemzetiségek vannak itt szerföldött szétágazó dialectussal. Lehetetlen, hogy az országgyűlésen a benszülöttek nyelvén szabad használata mellett lehessen tanácskoznia magyar, német, román, horvát, szerb, tót, orosz, olasz, örmény, zsidó stb. nyelven annyi sokféle nyelv ez, melynek gyakorlata mellett magyar képviselő csak is nyelvész lehetne. Itt tehát a nyelv használatának csak a megyegyűlésekre kellene szorítkoznia, mint a hol a benlakók érik egymást, s czél-szerűleg tanácskozhatnak a vegyes nyelveken. Ha azonban a nemzetiségek mulhatlanul azt követelnék, hogy az országgyűlésen minden nyelvnek és dialectusnak érvénye legyen, akkor nem volna más mód, minthogy Svájc némely cantonjai módjára az állam tolmácsokat tartson, kik az apróbb nemzetiségek nyelvét ma-

gyar nyelven tolmácsolják, hogy így a tanácskozás megérthető legyen.

Továbbá birnia kellene a vegyes nyelveknek mindazon joggal, a melylyel Svájcban bírnak a törvénykezésnél, s közigazgatásnál, fel a legmagasabb rétegekig, a mi által ugyszólva önkint megoldatik azon kérdés, hogy a kormányhivatalok összeállításánál a nemzetiségekre tekintet legyen.

Ha azt követelik a nemzetiségek, hogy az országgyűlés minden nemzetiség nyelvén tanácskozhassék, ez által az államférfiak minden nyelvet megtanulni köteleztetnek, s ekkor aztán a főhivatalokat elfoglalhatja azon nemzetiség, mely a kormányra legnagyobb befolyással bír; ellenben, ha a status nyelv csak egy, akkor a vidéki minden nyelv megtanulása nem válik az államférfiura nézve fökívánattá, hanem a ministerium osztályai rendeztetnek úgy, hogy ott minden nemzetiség képviselve legyen a végett, hogy a megyékből feljövő bírósági s közigazgatási kérdéseket a kormány testületek kellőleg megérthessék s azokban lelkiismeretesen határozhassanak.

E szerint nálunk a törvényhozás egy nyelve nem hogy sértene, de éppen ellenkezőleg biztosítja az egyes nemzetiségek jogait azon esetben, ha a megyei életben és törvényszékeknél minden nemzetiség saját nyelvénél használatára nézve egyenlő illetékességgel bír.

A svájci polgár, a mely nyelvet saját cantonában használ, azon ir át a másik cantonhoz, nálunk így mehet ez a megyékkel. Naszódvidéke átr Marosszékre románul, szászai magyarul, mindketten gondoskodnak arról, hogy egymás átiratát megértsék. Fogaróvidék perel románul, perét felebezi a táblára, a kormánynak gondoskodnia kell, hogy a táblán legyenek románok, kik a pert referálják stb.

Igy tehát a megyei jognak önkéntes következése a nemzetiségek országos joga, a mit ily hatáskörben jövőre ignorálni nem lehet.

De ily helyzetben van-e szükség arra, hogy például az erdélyi területen a negyedik nemzetiség eszméje kimondassék? Erről a jövő s ez uttal utolsó cikkünkben.

Gróf Forgách vagy Schmerling?

A múlt héten észrevehető izgatottság volt az a bécsi lapokban. Arról volt szó, hogy a két küzdő rendszernek végre össze kell ütköznie s vagy gróf Forgáchnak, vagy az államministernek letennie tárcáját.

E bonyolodást az erdélyi országgyűlés kérdése idézte elő. Gróf Forgáchnak előterjesztéssel kellett járulnia a Felsőházhoz, hogy az erdélyi országgyűlésnek octroy utján, sőt általában összehívását mellőzze vagy legalább elhalasztani rendelje, minthogy igen könnyen meglehet, hogy a gyűlés visszajött a magyar kérdést, s a magyar nemzet békülékeny hangulatát elkeserültté változtathatja; az állam-minister ellenben azt kívánta, hogy gróf Forgách hívja össze egyszerre az erdélyi és pesti országgyűlést, sőt az államminister azt követelte, hogy gróf Forgách még most előre kötelezze magát arra, hogy mielőtt az erdélyi országgyűlés a Reichsrathba elküldheti követit, s ezáltal a szűkebb Reichsrath teljesnek nyilváníthatatik; azonnal kész leend a Reichsrathban a ministeri padon helyét, mint magyar kancellár, elfoglalni s föltétlenül a februári alkotmány álláspontjára állani.

E harcban az „O. D. Post” szerint az államminister mellett állottak gróf Nádasdi, Meeser, Degenfeld, Lassel, Wickenburg és Lichtenfeld, s Plenert is ide lehet számítani, míg gróf Rechberg és Mazuranics közvetítő állást foglaltak el. Nagy ministeri tanács volt az erdélyi országgyűlésből kifejtett válság miatt, s a törés ez uttal el van halasztva vagy kiegyenlítve, de az eredményről világos tudó-

mást nem szerezhetni. Az erdélyi országgyűlés történhető kihirdetése alkalmasint meggyőzhet minket arról, hogy gróf Forgách al-láspontja a ministeri többség által megingat-tatott, s ha kérdésbe fog hozatni, melyik es-sék el a két államférfi közül? valószínűleg az államminister állását szilárdabbnak tekint-hetni, miután Ausztriára nézve most a külföldi viszonyok is kedvezőbben alakultak, s így belligyeiben az engedékenységre kevesebb sür-gtetést fog érezni.

Mi lenne azonban gróf Forgách történhető leléptetésével? E részben a „Vaterland” töb-bek közt ezt írja:

„Több volna a hibánál, ha azt hinnék, hogy ezen válság meg van szüntetve az által, ha egy alkalmatlan kancellárt nyugalomba helyeznek. Az első Forgách után második For-gách következne s így tovább, s ha Schmer-ling ur politikai tejesztvérei helyzetettetének is a magyar korlátnok helyébe, nem tehetné-nek mást, mint megtagadni a természet szá-vát s az államminister ellen ellenzéket ké-pezni.”

A hivatalos lapok hangjából látjuk, hogy az államminister ur a helyzet nagyságát be-látja. Mi hasonló óhajunk — folytatja a „Va-terland” — a magyar korlátnokra nézve. Ek-kor a két államférfi közül egyik sem fog oly követelésekkel lépni fel, a melyek a tetleges differenciákra nézve, melyek a monarchiát nyugtalanítják, valódiilag szilárd alapot nélkül-öznek. Ily egyoldalulag föltett követelések a válságot még nagyobbá teszik, de a megol-dást soha sem eszközlik. E megoldást nem lehet valamely megszabott rendszer alapján, vagy valamely népszerű doctrinában keresni... ily megoldás csak egy magasabb szempont-ból indulhat ki, a legmagasabból mit a mo-narchia ismer.

Legkevésbé sem lehet tehát arról szó, hogy Forgách-e vagy Schmerling? Ők csak rövidített kifejezések korszakunknak, a mi által azonban semmiesetre sincs kizárva a remény czél-szerűbb „rövidítések”-re. De mind ezek csak formálisatok. Minden ily alárendelt lehe-tőségeken messze felül áll a tárgyilagos dif-ferenciák kiegyenlítésére való kilitás, mely ezen jelszóval: hogy az alkotmány az egyet-értésnek, nem pedig az egyetértés az alkot-mánynak rendeltessék alája — bizonyly meg-oldható.

Ugyancsak a fenebbi ügyben az „Ung. Nachr.” következőleg ír: Centralista bécsi la-pok a minister tanácsban újabban felmerült nézetkülönbségeket nyugodt lefolyásról értesí-tenek. Ehez azonban oly észrevételeket esatolnak, a melyek nem lehetnek egészen za-batosok. Ha ok azt állítják, miképp gr. For-gách helytaradása csak az által történhetett, hogy az ellenkező nézethez hajult volna, ak-kor könnyelműleg olyat állítanak, a mit nem bizonyíthatnak. Mi azt hisszük, hogy a korlát-nok ur nem oly ember, ki az alkotmánykérdésben államférfiui föfogását egy éj alatt meg-változtassa. Azon körülmények is, melyek a politikában irányt adók, egy éj alatt szintén nem változtak. Véleményünk szerint tehát sok-kal helyesebb a válság kimenetelét abból ma-gyarázni ki, hogy minden részről számbavet-ték a viszonyokat s a helyzet súlyát nem ki-esínyelték.

Mindenesetre a legfőbb kívánat az államkö-telék fentartása vagy is az államkötelék köz-s ügyeinek közös tárgyalása. Csak az a kér-dés, minő alkotmányos forma nyújt erre biz-tosb kezességet, melyeket a népek is saját meggyőződésükkel pártolnának? Bizonyos az, hogy absolutistikus rendszabályok czélhoz nem vezetnek.

A kívánt czél elérésére a leghatalmasb szövetségesek hazánk élénk érdekei, melyek ellentállhatlan erővel sürgetik az Ausztriávali kiegyenlítést. Remélhetőleg ezen érdekek fon-tossága képes leend az itt és amott ellenkező törvényes szempontokat kiegyenlíteni. A kö-zelebbi országgyűlés kénytelen lesz az ország millióinak igényeit kifejezni s kénytelen lesz a politikai és anyagi érdekekkel számot vetni, akkor a kiindulási pontok önkint mutatkoza-danak, honnan úgy a biradalom érdekei, mint az országalkotmány kiegyenlíthetők s azon szomorú viszálynak vége szakadand, mely vé-gig nyílt seb marad, mely a biradalom népei-nek egyetértése be nem hegeszti azt.

